

כג. גוי שעשה מלאכה לצורך נכרים ולצורך ישראל - גוי שעשה מלאכה עבור ישראלים וגוים כגון שהיה שומר בכנין ואין הוכחה שעשה לצורך עצמו או לצורך גוי אחר, אם רוב גוים מותר ואם רוב ישראלים או מחצה על מחצה אסור כדין עשאו לצורך ישראל³³, ואם יש הוכחה שעשאה לצורך עצמו או לצורך גוי אחר כגון שרואים שהגוי משתמש לאורה מותר אף ברוב ישראל³⁴.

אוצר החכמה

באותו הנר אבל אם משתמש בנר א' שבחדר אחר לא שייך לומר נר לא' נר לק', שהרי אינו אותו הנר, ואף ב' נורות בהדלקה א', הלא בזה גופא הוי ריבוי בשיעורין במה שמדליק בהדלקתו עוד נר, ולרשב"א יש בזה איסור תורה בריבוי שיעורין אף בקדירה א' וכש"כ בזה כמבואר במנחות סד. וכשקוצץ ג' פירות בקציצה א' יש בכך ריבוי בשיעורים, ולא הותר נר לא' נר לק' רק במשתמש באותו הנר וממילא מה שמשתמש בנר אחר שבחדר אחר, משום שהדליקו גנרטור לצורך חולים שיש בו סכנה אינו יכול להתיר השימוש לאור הנרות רק באותו החדר של החולה ולא בנרות שבחדר אחר, וכן הסכים לזה הגריש"א שליט"א, ודבר זה מצוי מאד בהפסקת חשמל וכדו', דלהאמור אין בזה היתר במה שיש בשכונה או באיזור חולה שיש בו סכנה כיון דהבריא משתמש לאור נר אחר שבחדר אחר וע"ז לא נאמר נר לא' נר למאה, דעל נר זה עצמו גם מוזהרין בהדלקתו וריבוי. וצ"ע למעשה דלפי"ז נפל בבירא כל סברת המתירים להשתמש בחשמל משום שיש חולים דלפי"ז כשידוע שנעשה בשבת מדינא לא הותר כלל השימוש בנורות שבחדרים אחרים.

33. שבת קכב. ובטוש"ע רע"ו ס"ב והטעם דמחצה על מחצה אסור ברש"י שם ביאר משום דליכא למיקם עלה דמילתא דלא ידעי' אם עשה על דעת הגוי או על דעת ישראל, וכ"כ הרשב"א דמע"מ הוי ספק ואסור, אך ברי"ף ורא"ש שם כ' דמע"מ כרוב ואדעתא דרובא מדליק ע"ש, והיינו דאין בזה ספק כיון דשניהם שוין מכיון ע"ד כולם, שכולם חשובים זה כזה וממילא מכיון על דעת ישראל ואסור, ועי' במ"ב שם סקט"ז שהביא ב' הטעמים, ובבה"ל שם ד"ה מחצה, דלטעם א' מבואר דמספק יש לאסור, ואף דלטעם השני יש להקל בספיקו, לדינא יש להחמיר בספיקו וכ"פ בש"ע שכ"ה ס"ט וסט"ז אא"כ נצטרף לזה עוד ספק ע"ש.

34. שבת קכב: במעשה דשמואל כשראה דהגוי נשתמש בו מיד התיר, והמ"מ פ"ו ה"ד נסתפק אם מהני הוכחה ברוב ישראל, דברש"י שם משמע דדוקא במע"מ שרי ולא ברוב ישראל, ברא"ש שם מפורש דאף ברוב ישראל מהני

אם ידוע שעשה הגוי בשביל שניהם אע"פ שעשה גם לצורך עצמו שמשמש בזה אסור כיון שכונתו גם לישראל ויש אוסרין בזה אף ברוב גוים, ויש מקילין בכ"ז והסומך להקל במקום צורך אין למחות בידו³⁵, וברוב גוים בודאי המיקל יש לו על מה שיסמוך אע"פ שעשה גם לצורך ישראל³⁶.

ההוכחה, וכ"כ ברשב"א שם דבהוכחה מותר אף ברוב ישראל כשאין דעתו אלא לעצמו, ולדינא כ' הב"י דיש לנקוט להקל בדרבנן, וגם ברש"י אינו מוכח לומר שנאסר, וכ"מ ברשב"א שם שכ' כן אף בשם רש"י, ע"ש.

35. רמ"א סי' תקט"ו ס"א, שאם ידוע שליקט לצורך שניהם אסור ובמ"ב שם סקס"ב דבזה אפי' רוב גוים לא מהני, ובמג"א רע"ו סק"ו כ' דאם עשה לצורך שניהם אסור ואף דברשב"א שם מוכח דשרי למה שביאר בירו' דלמסקנא לצורך עצמו ולצורך ישראל מותר ודלא כרבינו יונה שם בירו', מ"מ ברמב"ם פ"ו ה"ב מבואר "דאם בשביל ישראל עצמו בלבד עשה מותר ליהנות מהנר בשבת". ומשמע דאם כיון גם לישראל אסור, וכן מוכרח לדעת הרי"ף והרא"ש דפי' הטעם דבמע"מ אסור דחשובים כרוב דעושה ע"ד שניהם, הרי להדיא דלצורך הגוי ולצורך הישראל אסור, וכ"כ בסה"ת והסמ"ג ע"פ הירו' דבלצרכו ולצורך ישראל אסור, [והרשב"א למד דהירו' במסקנא חזר בו] וכ"מ להדיא מפירש"י שם דביאר במרחץ "דמסיק אדעתיה לעשות גם בשבילו ולכן אסור", הרי דלצורך שניהם אסור, וכ"כ המאירי דלצורך שניהם אסור, והרשב"א לשיטתו דביאר הטעם דבמחצה על מחצה משום ספק דלא ידעי' עבור מי עשה, ולא משום שעשה לצורך שניהם וכמושנ"ת כ"ז במשמרת מועד שם.

ולכן למעשה נקטי' כהרמב"ם דבידוע דעושה בשביל שניהם אסור אף דיש הוכחה שעשה גם לצורך עצמו וכמ"ש מ"ב סקי"ז וכ"כ בא"ר ע"פ הרמב"ם בפיה"מ, ובתוספות שבת והגר"ז, ובערך השלחן למהרי"ט ז"ל ע"פ הסמ"ג וסה"ת, ומ"מ מסיק הבה"ל דהסומך להקל בזה במקום צורך דמדליק לעצמו ולצורך ישראל אין למחות בידו שכן נקט גם בחמד משה, ובחיי"א כלל ס"ג ס"ו ונשמ"א סק"ב ע"פ הרשב"א שם, וכן בערוך השלחן שם, ועי' באורך בכ"ז במשמר"מ סוף פ' כל כתבי קכב: ד"ה אדעתא.

36. עי' בה"ל דאף דברמ"א כ' דאף ברוב גוים אסור מ"מ בב"י אין מבואר כן ומקורו בסמ"ג, ושם אוסר רק במחצה על מחצה ועשה גם לצורך הישראל ולא ברוב גוים, וכ"מ ברשב"א דברוב גוים הישראל כמאן דליתא ואין לנו מקור לאסור בזה ברוב גוים, כיון דבירו' נמי מבואר רק בעשה לעצמו